

**Indarkeria kontsumitzen dugu?
III. fasea.**

**Indarkeria matxistei eta
kontsumoei buruz ikasteko eta
ezagutza sortzeko lankidetz-
prozesua.**

**EGIKARITZE-
LABURPENA**

1. AURREKARIAK

SETEM Hego Haizeak ekin zion indarkeria matxistei eta kontsumoei buruz ikasteko eta horiek ezagutzeko prozesu kolektibo horri, zehazki, 2015ean. Indarkeria matxisten eta kontsumo kapitalistaren arteko lotura ikusarazteko helburua zuen, eta kontsumo kritikoaren, arduratsuaren eta eraldatzailearen (KKAE) bidez, errealitatea eraldatzeko alternatibak proposatzea ere bai.

Ikerkuntzaren lehen fasean, indarkeria matxistak sortzen dituzten lau esparru aztertu genituen: elikadura, estetika, mugikortasuna eta kontsumo energetikoa. Eginiko lana bi dokumentutan erakutsi genuen:

- Ikerkuntza-txostena: SETEM Hego Haizea (2015): *Kontsumitzen dugu indarkeria? Indarkeria matxistei eta kontsumoei buruz ikasteko eta ezagutza sortzeko lankidetzaprozesua*¹
- Indarkeria matxistarik gabeko kontsumorako hausnarketa-gidaliburua: SETEM Hego Haizea (2015): *Kontsumitzen dugu indarkeria? Indarkeria matxistarik gabeko kontsumorako hausnarketa-gidaliburua*².

Emaitza biziki gizarteratu ondoren, 2017an, indarkeria matxistak dakartzaten kontsumoaren esparru berrietan sakondu genuen: fikziozko serieak, telefono mugikorak eta kontsumo energetikoa. Lan hori jaso genuen beste argitalpen batean:

- SETEM Hego Haizea (2017): *Kontsumitzen dugu indarkeria? Indarkeria matxistei eta kontsumoei buruz ikasteko eta ezagutza sortzeko lankidetzaprozesua (II. fasea)*³.

2015ean eta 2017an eginiko ikerkuntzetako emaitzak gizarteari erakusteko, bi dokumental egin ziren: *Fabricando mujeres y Fabricando mujeres 2.0* (Emakumeak fabrikatuz), Al Borde Films-en eskutik. Gainera, beste material batzuk egin ziren: www.fabricandomujeres.org dokuweb interaktiboa, salaketak eta indarkeria matxistarik gabeko kontsumo-alternatibak jasotzeko parte hartzeko tresna gisa, eta indarkeria matxistei eta kontsumoari buruzko parte hartzeko aurrez aurreko tailerrak.

2023an, hauteman genuen kontsumo kapitalistaren eta indarkeria matxisten arteko loturan sakontzen jarraitu beharra zegoela. Hortaz, 2015ean hasitako prozesuarekin jarraitzeko, ikerkuntzaren hurrengo fasea planteatu genuen. Orduko horretan, **aisialdiaren kontsumoan indarkeria**

1. Eskuragarri dago honako web-orri honetan: https://www.setem.org/euskadi/wp-content/uploads/sites/16/2021/09/consumimosviolencia_estudio.pdf

2. Eskuragarri dago honako web-orri honetan: https://www.setem.org/euskadi/wp-content/uploads/sites/16/2021/09/consumimosviolencia_guia.pdf

3. Eskuragarri dago honako web-orri honetan: <https://www.setem.org/euskadi/wp-content/uploads/sites/16/2021/09/ConsumimosViolenciaII.pdf>

Al Borde films ekoizpen-etxe kooperatibo independentea da, eta Bilbon sortu zen 2015ean. Nortasunak eraikitzen laguntzen duten istorioak kontatzen dituzte eta hainbat errealitateri heltzen diete, zeinen bidez, partekatatu, ikasi eta eraldatzen duten. REAS-Red de Economía Alternativa y Solidaria (Ekonomia Alternatibo eta Solidarioaren sarea) sarearen parte da.

matxistak nola errepikatzen diren aztertu zuen.

2. LAN-PROZESUA ETA -METODOLOGIA

Honako fase hauetan egituratu da indarkeria matxistei eta aisialdiko eta denbora libreko kontsumoari buruzko gogoeta- eta ikaskuntza-kolektiboko prozesu hau:

a) Proiektua garatzeko eta jarraitzeko egiturak ezartzea, zehazki, alderdi hauek:

- TALDE ERAGILEA, SETEM Hego Haizeak eta Laura Modonatok osatua, eta prozesua bultzatzeko eta errazteko arduraduna.
- TALDE AHOLKULARIA, SETEM Hego Haizeak, Altekiok, Mugarik Gabek, *Pikara Magazinek* eta Laura Modonatok osatua; horiei gehitu zitzairen hurrengo fase horretan Tatiana Romero, beste ikuspegi batzuk batzeko eta *interseksionalitatearen* ikuskeran sakontzeko xedeez. Talde aholkularia arduratu zen aholkularitza teorikoa eta metodologikoa emateaz prozesuan zehar.

b) Irizpideak zehaztea azterketa-esparrua hautatzeko. Edukiei eta ikuskerei dagokienez, landutako gaia zabala dela jakinez, zer aztertu nahi genuen, nola egingo genuen eta zer tresna erabiliko genituen hauteman genuen lehenbizi. Galdera horiei erantzuteko, zenbait irizpide zehaztu behar izan genuen, eta, horien laguntzaz, azterketa-esparrua eta ikerketarako galderak antzeman genituen.

c) Azterketa-esparrua eta metodologia aurrez hautatzea. Aurrez zehaztutako irizpideak oinarri hartuta, talde aholkulariak hainbat azterketa-esparruren hautaketa egin zuen aurrez, besteak beste: estupefazienteen kontsumoa, arreta jarriz mendekotasunetan eta horiek indarkeria matxistekin duten loturan, bereziki, gaueko aisialdiarekin lotuta; aisialdiaren eta denbora librearen kontsumoa edo kirolen kontsumoa. Gai horiek lan-saio batean eztabaidatu ziren, hausnarketa kolektiboan oinarrituta eta gaiaren garrantzia eta interesa aztertuz; eta **aisialdiaren eta denbora librearen kontsumoaren esparrua** hautatu zen.

d) Azterketa-esparrua behin betiko hautatzea: lehen hautaketa horren ondoren, talde aholkulariak aisialdiaren eta denbora librearen kontsumoaren inguruko bibliografia garrantzitsuena berrikusi zuen zenbait ikuspegitik. Bibliografia berrikusteak lehen hurbilpen hura aberastu zuen, eta, jarraian, zenbait lan-espazio egituratu ziren azterketa-eremua zehazteko. Horiei esker, azkenean, adostu zen aisialdiak eta denbora libreak eta horiek indarkeria matxistekin duten loturak ikerkuntzaren fase horretako analisi-esparrua osatuko zutela.

e) Marko teorikoa egokitzea: marko teorikoa berrikusi eta egokitu zen, eta, zeregin horren bidez, analisiaren beste ikuspegi eta ikuskera batzuk gehitu genituen, bai eta aisialdiaren eta denbora librearen kontsumoaren analisi kontzeptuala ere, ikuspegi feministatik eta interseksionaletik.

f) Landa-lana: 2015ean eta 2017an eginiko ikerkuntzetan bezala,

prozesuaren gako bat izan da indarkeria matxistak eta kontsumo kapitalistaren araketa, eta hori Euskadin egin zen bi helbururekin: (i) indarkeria matxisten eta kontsumo kapitalista arruntaren arteko loturari buruz euskal herritarrek zer uste duten ezagutzea eta (ii)

indarkeria matxisten eta kontsumo kapitalista arruntaren arteko loturaren ezaugarriak ezartzea. Horretarako, Errotik kooperatiba feministaren laguntza jaso genuen, eta hura arduratu zen honako landa-lan hau egiteaz:

- **Inkestak** egitea EAeko hiru lurralde historikoetako hiriburuetan, eta, zenbait motako gizarte-erakundeen bidez, linean ere bai; erakunde horiek hautatzeko, hainbat aldagai soziologiko kontuan hartu ziren. Tresna horren bidez, kontu hauetan sakondu nahi izan zen: galdetutako pertsonak nola ulertzen duten aisialdia eta denbora libre, opresio-ardatzek aisialdiaren aukeretan eta gozamenen duten eragina eta aisialdiaren kontsumoaren eta indarkeria matxisten arteko harremana. Guztira, 446 pertsonak erantzun zuten, profil hauek zituztenek:

- Generoa: % 69 cis emakumeak, % 28 cis gizonak eta % 3 pertsona ez binarioak. Inkestari erantzun zion pertsona batek ere zuen bere burua gizon edo emakume *trans* gisa definitu. Txostenean, beren burua ez binario gisa hartzen duten pertsonen errealitatean sakontzen saiatu gara. Hortaz, kasu bakoitzean argi eta garbi zehazten da nola eragiten duen aisialdiaren eta denbora librearen gozamenak, galdetutako pertsonen generoaren arabera.
- Adina: % 41 18 eta 37 urte artean, % 55 38 eta 67 urte artean eta % 4 67 urte baino gehiago.
- Arrazializazioa: guztien % 10ek ez zuri gisa definitu zuten beren burua, eta % 82ek zuri gisa.
- Zaintzaren zama: % 40ek zaintzaren zama dute.
- Nazionalitatea: % 83k nazionalitate espainola, % 7k atzerriko nazionalitatea eta % 6ek nazionalitate bikoitza.
- Diru-sarrerren maila: % 75ek 2.000 euro baino gutxiagoko diru-sarrerren maila hilerok.
- Sentimenduzko egoera: % 65ek bikotekidea dute eta % 5ek *amodioanitz* gisa hartzen dute beren burua.
- Lan-egoera: % 70ek lana dute, kontratudunak.
- Dibertsitate funtzionala: % 6,7k dibertsitate funtzionala dute.

- **Eztabaida taldeak:** 3 eztabaida talde egin ziren emakume eta pertsona ez binarioekin, beren iritzia eta esperientzia pertsonaletan sakontzeko eta indarkeria matxistek beren aisialdian eta denbora librean duten inpaktua antzemateko xedeez. Ikuspegi interseksionalean sakontzeko helburuz, taldeak honako aldagai hauek kontuan hartuta osatu dira:

- o Emakume migratzaileen eta arrazionalizatuen taldea: 8 emakume ez zuri parte hartu zuten, 23 eta 42 urte artekoak. Haietako batek zaintza-erantzukizunak ditu, gehienek atzerriko nazionalitatea dute eta erdia kontraturik gabeko enplegatuak dira.
- o 27 urte baino gehiagoko emakumeen taldea: 8 emakume zuri parte hartu zuten, 36 eta 71 urte artekoak; hiruk zaintza-erantzukizunak dituzte eta lauk dibertsitate funtzionala.
- o 27 urte baino gutxiagoko emakumeen taldea: 9 pertsona zuri parte hartu zuten, 19 eta 26 urte artekoak; haietako bi ez dira

zuriak eta atzerriko nazionalitatea dute; batek zaintza-
erantzukizunak ditu eta beste batek dibertsitate funtzionala.

- **Elkarrizketak sakonki:** Guztira, 5 emakume aditu elkarrizketatu dira, opresio-ardatzaren arabera, aisialdiak indarkeria matxista nola eragiten duen sakonki aztertzeko helburuz:
 - o Ana M. Poveda Boj, EHGAM Gorbeialdea+ erakundearen kidea, sexu- eta genero-dibertsitatearen ardatzerako
 - o Zaira Garcia Dafonte, feminismoen eta LGTBI+ kolektiboaren inguruko aholkularia, sexu- eta genero-dibertsitatearen ardatzerako.
 - o Itxi Guerra, aktibista antikapitalista, dibertsitate funtzionalaren ardatzerako.
 - o Mónica Gortayre, aktibista feminista antirrazista, arrazalizazio eta migrazio-prozesuen ardatzerako.
 - o Matxalen Legarreta-Iza, Euskal Herriko Unibertsitatea UPV/EHU, zaintzen eta denboraren erabileraren ardatzerako.

g) Ikerkuntzaren txostena eratzea eta emaitzak gizarteratzea: Prozesuaren azken fasean behin betiko dokumentu hau eratu da, marko teorikoa eta landa-lanaren emaitza nagusiak jaso dituen.

Erabilitako metodologiaren inguruan, nabarmendu beharra dago gogoeta eta ikaskuntza kolektiboa lehenetsi dugula oraingo honetan era bai, eta hainbat ikuspegi eta ikuskera gehitu ditugula. Horren harira, prozesu hori ekitearekin hertsiki lotuta dagoela zehaztu nahi dugu, hau da, prozesuaren emaitzek proposamen eta gomendio zehatzak eratzeko balio behar dute, indarkeria matxistei benetan aurre egiten dien kontsumo-eredu bat sortzeko. Horregatik, SETEM Hego Haizeak emaitzak zabalduko dizkie EAEko hirugarren sektoreko erakunde feministei, ekologistei eta antirrazistei, lantegien eta *Foro Abierto*⁴ (foru irekia) metodologiaren bidez, indarkeria matxistarik gabeko aisialdirako proposamen bateratuak egiteko.

3. MARKO TEORIKOA

Aurrez aipatu dugunez, azterketa honen helburua izan da indarkeria matxisten eta kontsumo kapitalistaren arteko lotura ikusaraztea eta, kontsumo kritikoaren, arduratsuaren eta eraldatzailearen (KKAE) bidez, alternatibak proposatzea ere bai. Horretarako, marko teoriko bat egin genuen, eta, hark salatu zuenez, kapitalismoa opresio-sistema bat da, heteropatriarkatuaren euskarria duena, eta genero-desorekak eta indarkeria matxistak iraunarazten dituena.

Jarraian aurkeztuko dugun marko teorikoa 2015ean egin eta 2018an eguneratu zenaren hedapena da, oraingo honetan, aisialdiaren eta denbora

⁴ *Foro Abierto* (foru ireki) deritzo demokrazia sakonaren eta prozesuen bidezko lanen metodologiari, pertsonak elkartzen dituen komunitatearen barneko gai jakinei buruz elkarrizketa sakonagoa izateko eta polaritateak eta gatazkak prozesatzeko. Beraz, foru irekiak haxe bilatzen du: pertsonak edo taldeek eztabaida batean parte hartzea, eguneroko errealitateen alderdi ikusezinak eta sakonak hautematea, ahalmen-dinamikei arreta ematea, gatazkak kudeatzea, pertsona guztien iritzia balioztatzea, harreman jasangarriagoak sortzea eta pertsonen artean komunitatea sortzea.

librearen kontsumoak indarkeria matxistak ekar ditzakeela aztertu baitugu, eta, horretarako, beste ikuspegi, gogoeta eta ikaskuntza batzuk gehitu ditugu.

Azterketa honen oinarriak diren kontzeptu nagusiak azaldu baino lehen, zenbait kontu gogorarazi nahi ditugu, ikerkuntzaren lehen zatian zehaztu ditugunak:

- Marko teorikoaren ardatza izan da indarkeria matxistak aztertzea kontsumo kapitalistan. Gaur egungo desoreka-testuingurua dela medio, begirada kritiko hori gorde behar dugu esparru edo erakunde guztietan, beren burua eraldatzailatzat jotzen dituztenei dagokienez ere bai.
- Marko teorikoak arreta eman dio Euskadiko errealitateari, alde batetik, lurralde horretan dauden hainbat erakundek eginiko gogoeta-prozesu kolektibotik abiatuta egin baita. Bestetik, Euskadin eginiko landa-lan kuantitatiboak eta kualitatiboak eragin dute marko teorikoa, eta lan hori indarkeria matxisten eta kontsumo kapitalistaren arteko loturan ardaztu da.

3.1 Kontzeptu nagusiak

*Zer da indarkeria matxista?*⁵

Ikerkuntza-prozesu horren testuinguruan, lehen fasetik, indarkeria matxisten kontzeptuari heldu genion. Ulerkera zabala eman genion eta, gaur egungo kontsumo-ereduekin dituen loturei buruzko eztabaidak zehazteko, horrela banakatu genuen: indarkeria sinbolikoa, egiturazko indarkeria eta zuzeneko indarkeria.

Indarkeria matxistei buruz hitz egitea erabaki genuen mugimendu feministak eta beste gizarte-mugimendu batzuek erabilitako kontzeptua delako eta izen horren bidez zenbait elementu ikusarazten direlako.

Indarkeria matxistei buruz aritzeak **indarkeria horien kausa eta horien ondorioak nabarmentzen ditu, ez soilik emakumeak emakume izateagatik**, baizik eta «*sexu-genero-sexualitate binarismoari dagokionez ezarritako gizarte-ordena zalantzan jartzen dituztenak, beren jokabideen, harremanen, alderdien, maitasun-adierazpenen, desadostasun orokorren, erresistentzia-formen, eta, laburbilduz, gorputz menderakaitzen asaldatzearen bidez*»⁶

Gainera, kontzeptu hori **indarkeriez pluralean** ari da, indarkeria moten aniztasuna aitortzeko egin diren aurrerapenak jasotzeko, ez soilik horien tipologiari eta bortiztasunari dagokienez, baizik eta gertatzen den tokiei dagokienez ere. Hortaz, indarkeria esparru pribatutik haratago doala ulertu da.

⁵ María Viaderok (Mugarik Gabe) egin du atal hau. 2023ko apirila.

⁶ [Posicionamiento en la Lucha contra las violencias machistas \(Iritzia ematea indarkeria matxisten aurkako borrokarari dagokionez\)](#). Alianza por una Cooperación Feminista Global (Lankidetzeta Feminista Globalaren aldeko Aliantza). 2017. or.

Indarkeriaren esparru ezberdinak azpimarratzea ikerkuntza-prozesu horren analisi-ardatz argi bat izan da: egiturazko indarkeria, indarkeria sinbolikoa eta zuzeneko indarkeria.

Egiturazko indarkeriaren analisiaren ardatza da emakumeen aurkako indarkeria mundu osoan gertatzen dela. Ez da gertaera isolatua, eta haren euskarria genero-desorekatzeko egitura argia da, egitura politikoez, sozialez eta ekonomikoez mantentzen dutena. Egiturazko indarkeriari erantzuteko, proposamen eta araudi integralak behar dira.

Indarkeria sinbolikoa mezu kultural eta sinbolikoetan zehazten da, *eta horiek emakumeen eskubideak mugatu eta egiturazko indarkeria ukatu, naturalizatu, normalizatu, justifikatu eta txikiagotzen duten harreman motak, mandatuak eta jokabideak legitimatzen dituzte*⁷. Kontsumoa, publizitatea, hizkuntza, kontsumo-joerak eta abar indarkeria mota horren ohiko adibideak dira.

Zuzeneko indarkeria agerikoena da. Modu (fisikoa, psikologikoa, ekonomikoa, sexuala...) eta toki ezberdinetan adierazten da, emakumeen gaineko kontrola mantentzeko, emakumeak izateagatik baino ez, eta haiek menderatzeko, kaltetzeko eta zigortzeko. Ikerkuntza-prozesuan, indarkeria mota hori ez zen hain agerikoa, baina hura nola gauzatzen den bistan uzten zuten adibide ugari aurkitu genituen, esaterako, aztertutako kontsumo-esparru askoren osasun fisiko eta mentalaren gaineko inpaktuak.

Zer da kontsumoa?

Ikerkuntzaren lehen fasetik, kontsumoak aipatu ditugu (pluralean) (1) kontsumo kapitalistaz eta (2) kontsumo kritiko, arduratsu eta eraldatzaileaz (KKAE) aritzeko. Kontsumo kapitalistaz aritzen garenean, kontsumo amorratuaz, *harrapakariaz, ekozidaz* eta desoreka-eragileaz ari gara. Kontsumo akritiko hori egunez egun ikusten dugu, eta kapitalismoak bultzatzen duen logikaren ondoriozkoa da, alegia, pilatzearen eta ahalik eta etekinik handiena eragitearen ondoriozkoa. Hura hautematea eta KKAEaren bidez ordezkatzeko planteatzen dugu. SETEM Hego Haizean ulertzen dugunez, kontsumo kritiko, arduratsu eta eraldatzaileak (KKAE) esan nahi du erosteak edo ez erosteak eraldaketa soziala dakartela eta, produktuak edo zerbitzuak hautatzeko, kalitatea eta prezioa kontuan hartu ez ezik, irizpide etikoak, kulturalak, sozialak eta ingurumenekoak kontuan hartzen ditu; horri esker, produktu eta zerbitzu bidezkoagoak eta jasangarriagoak eskuratzea bultzatzen du. Prozesu kolektiboak zenbait kontsumo motari heldu die, analisi horretatik abiatuta, KKAE aintzat hartuta lan egiten duten erakundeek gogoeta eta ekintza bideratzeko.

Hala, marko teorikoak eta Euskadin burututako landa-lanak arreta eman diote indarkeria matxisten eta kontsumo kapitalistaren arteko loturari; eta ezin izan da horien eta KKAEaren, giza beharrak asetzeko beste eredu sozioekonomiko baten alde jotzen duenaren, arteko lotura sakona arakatu.

3.2 SISTEMA KAPITALISTAREN ETA SISTEMA HETEROPATRIARKALAREN ARTEKO ALIANTZA: BIZITZA BORTIZTEA

Indarkeria matxistak ez dira fenomeno isolatu bat, eta egitura politikoan, ekonomikoan, kulturaren, sozialen eta familiarren testuinguruan gertatzen dira, eta horiek justifikatzen, legitimatzen eta iraunarazten dituzte. Sistema kapitalista horietako bat da, genero-desorekak gauzatu eta iraunarazten dituelako (haiez elikatzen da eta horiek ezinbestekoak dira sistema hari eusteko), heteropatriarkatuari eusten diolako eta indarkeriak ahalbidetzen dituelako. Eta kapitala-bizitza gatazkaren eta zenbait tresnaren bidez egiten du, esaterako, kontsumoaren bidez.

Kapitala-bizitza gatazka

Hainbat pentsamendu- eta ekintza-korrontek identifikatu dutenez, sistema kapitalistak bizitza ustiatu eta suntsitzen du -animaliena eta landareena-, eta etekin potentzialak susmatzen dituen bizitzaren edozer arlotan indarrez sartzen da haren gailu guztiekin. Ekonomia Feministak eta Ekofeminismo Kritikoak salatu dutenez, kontraesankorrak dira nork bere etekin ekonomikoa pilatzearen logika kapitalista eta animalien bizitza zein natura zaintzearen logika. Zehazki, salatu dute sistema kapitalistak gizatarra denaren ustezko nagusitasunari eusten diola, eta, zehatzago, maskulinitasunari (antropozentrismoa eta androzentrismoa), bizitzaren kalteberatasuna eta gure arteko mendekotasuna zein naturarekiko mendekotasuna baztertzen dituen garapen-eredu bat abian jartzeko.

Oso sistema bidegabea da maila askotan, non gutxiengo baten garapena munduko biztanleen zati handi baten bazterketan edo prekarietatean oinarritzen den. Horrekin lotuta, feminismoen funtsezko kritiketako bat zuzentzen zaio mendebaldeko bizi estiloari. Kontsumismoan⁸ oinarritzen da, eta ekoizpena eta hazkunde ekonomikoa etengabe handitu beharra sustatzen du. Hazkunde horren maila ez da jasangarria, eta, horren truke, munduko zenbait biztanle-sektoreren ongizatea kaltetzen da.

Horretarako guztirako aukera dakar sistema heteropatriarkalarekin eginiko aliantzak, bizitzaren zaintza ekonomiaren esfera ikusezinei, feminizatuei eta arrazializatuei eskuordetzen dienak. Merkatua denez garrantzitsuena, eremu horretatik eta txanpon-transakzioetatik kanpo dagoen guztia baztertzen da. Logika horretan etxeko eta zaintzako lanak erabat beharrezkoak dira bizitzari eusteko, baina ezkutuan geratzen da, dakigunez, sistemaren existentzia zuzenean emakumeen doako eta aitortu gabeko lanaren arabera bada ere.

Horren harira, sistema kapitalista eraiki da esfera (publiko-pribatua/etxekoa), lan (ekoizleak-erreproduktiboak/zaintzak), pertsona (gizonak-emakumeak/beste subjektu ez heteronormatiboak), arrazializazio (zuri/ez-zuria) ezberdinen arteko botere-desoreken gain; bai eta lurralde ezberdinen gain, adibidez, ipar globaleko herrialdeen eta hegoalde globaleko herrialdeen arteko desorekak. Horrela, sistema kapitalista eta sistema heteropatriarkala hertsiki inbrikatuta daude eta bien euskarriak dira naturaren eta pertsonen aurkako indarkeria eta esplotazioa, zehazki, emakumeen aurka.

8. Marko horretan kontsumo kapitalistaz aritzea erabaki dugu. Kontsumismoaren ideiarekin lotzen da, biek eusten baitiete kapitalismoari. Fernández Mirandaren arabera (2015), kontsumismoaren ereduak kontsumoa bera da helburua; eta hautemandako beharra, erositako objektuarekin lotu beharrean, erosteko egintzarekin berarekin lotzen da. Egile horren iritziz, jardunbide horien atzean ideien eta balioen sistema bat dago, eta kontsumoaren gizarteak zentzua ematen die: dena izan daiteke salgai eta dena tratatu ahal da salgai gisa.

3.3 INDARKERIA MATXISTEN ETA AISIALDIAREN ETA DENBORA LIBREAREN KONTSUMOAREN ARTEKO LOTURA

Argi utzi behar dugu, ikaskuntza kolektiboko eta ezagutzak sortzeko prozesu horretan, kontsumoaren mailari eman diogula arreta. Halere, aitortzen dugu kontsumoa kate handiago baten parte dela, hain zuzen ere, hura barne hartu, azaldu eta konplexu egiten duen ekoizpen-, komertzializazio-, banaketa-, kontsumo- eta baztertze-kate zabalarena. Kate horretan desorekak daude, eta, ulertzen dugunez, indarkeria matxistak ezkututzen dituzte etapa guztietan.

Beraz, ulertzen dugunez, kontsumoaren eta indarkeria matxisten arteko lotura hori osatu ahal da eta osatu behar da gure prozesuan aintzat hartu ez dugun kate horren beste mailak aztertuz.

Gure gogoeta eta ikaskuntza kolektiboko prozesuan darabiltzagu indarkeria matxisten ikuspegi zabaletik, aisialdia eta denbora libre kontsumo kapitalistaren tresnak dira, eta indarkeria matxistak ahalbidetu eta iraurazten dituzte.

Marko teorikoaren atal honetan, izendatu eta ikusarazi nahi ditugu, agerian uzteko eta hurrengo kapituluan azalduko dugun landa-lanaren emaitzak aztertzeko.

Hurreratze kontzeptuala: aisialdia, denbora libre eta denbora askatua

Aisia terminoaren jatorria latinezko *otium* hitza da, eta atsedean esan nahi du.⁹ Ongizatearen gizartearen testuinguruan, aisialdia funtsezko ezaugarria da bizi kalitatea ziurtatzeko, baina eraldaketa handiak izan ditu XXI. mendean.

Gaur egungo gizartean aisialdiaren kontzeptua ulertzeko, beste bi kontzepturi heldu behar zaie: denbora libreari eta denbora askatuari. Horiek guztiak ekoizpen-lanarekin lotuta daude.

Denbora libre da pertsonak lan-erantzukizunak bete behar ez dituzten tarteak. Hala ere, denbora libre horretan zehar, pertsonok eguneroko jardura batzuk egiten ditugu, gizakion bizitzari eusteko beharrezkoak direnak (erosketak egin edo elikagaiak eta beste ondasun beharrezko batzuk eskuratu, lo egin, etxeko lanak edo zaintza-lanak); eta ekoizpen-lanerako beharrezkoak diren beste batzuk egiten ditugu ere bai (lantokira joan, adibidez).

Denbora askatuak adierazten du pertsonak jardura jakinik egin behar ez duen tarteak, eta hura nola erabili nahi duen askatasunez erabaki dezake. Denbora askatu horren dimentsioak pertsona bakoitzaren

9. Down21 fundazio iberoamerikarra. Aisiaren eta denbora librearen profesionalentzako atala - Aisialdi kontzeptua. Eskuragarri hemen: <https://www.down21.org/desarrollo-personal/110-ocio-y-tiempo-libre/847-seccion-para-profesionales-de-ocio-y-tiempo-libre.html?start=1>

egoeren araberakoak dira. Manuel Cuencaren arabera, aisialdia da ohiko betekizunetatik kanpoko denbora libre, askatasunez hautatzen dela eta funtsezko hiru alderdi dituela nabarmendu ditu.¹⁰

Hala ere, adierazi behar da aisialdiaren eta denbora librearen analisia egin behar dela sistema kapitalista eta heteropatriarkal nagusiaren testuinguruan, botere-egiturek gure pertzepzioetan, jolasaldian eta jolas-jardueretan nola eragiten duten antzemateko.

Hortaz, aisia-jardueretarako eta denbora askaturako aukera izateaz aritzean, azpimarratu behar dira aukera ugari daudela eta ongizate emozionala, sormena eta lotura soziala suspertzen dituzten aisia motak balioztatzea garrantzitsua dela, beren erabilera ekonomikoa eta ekoizlea alde batera utzita. Horrela, aisialdiaren eta denbora librearen analisiak aukera ematen du kontakizun kapitalistari aurre egiteko, hau da, ekoizpen-lana eta kontsumoa pozik egoteko modu bakarra dela bultzatzen duenari; eta, aisia-jarduera garrantzitsu eta pozgarrien bidez, gure osasun mentala eta emozionala zaintzearen garrantzia aitortzeko.

Aisialdia kontsumoaren gizartean¹¹

XX. mendean zehar, aisialdiaren aitorpenak eta hura gauzatzeak asko egin dute aurrera, hiru alderdi nagusik bultzatuta:

1. **Denbora askatua eskuragarri izatea:** baldintza sozioekonomikoei, lan-merkatuari, bizi itxaropena handitzeari, teknologiak garatzeari eta beste hainbat faktoreri esker, pertsonak denbora libre gehiago dute.
2. **Jarduerak dibertsifikatzea:** aisia-jardueren eskaintza handiaren ondorioz, beren nortasuna sendotu eta interesak betetzen dituzten esperientziak bilatzen dituzte pertsonak. Hala ere, dibertsifikazio horrek denbora libre nola erabili erabaki beharra ekarri du ere bai, barne- eta kanpo-faktoreek eraginda.
3. Aisialdia kontsumo gisa: aisialdiak gero eta lotura handiagoa du gastu ekonomikoarekin, kontsumo-jardunekin (erosketak, ondasunak eta zerbitzuak eskuratzea), aisia-jarduera askoren parte osoa direnekin. Joera horren ondorioz, aisialdia merkaturatu da eta harekin lotutako produktuak eta zerbitzuak kontsumitzean oinarritutako bizi estiloak sortu dira.

Gizarte post-industrialeranzako trantsizioak, 1960ko hamarkadan, eraldaketa handia ekarri dio aisialdia ulertu eta eskuratzen dugun moduari. Ikusi denez, gero eta joera handiagoa dago kontsumoaren zentraltasunerako, funtsezko prozesu sozial, ekonomiko eta kultural gisa, kapitalismoaren globalizazioak bultzatuta.

¹⁰ Aisia autotelikoaren kontzeptua proposatu zuen Deustuko Unibertsitateko Aisia eta Ezgaitasun Katedrak, eta hauxe esan nahi du: xede jakin bat duten jarduerak, helburu terapeutikoeekin egiten ez direnak. Aisia autoteliko horrek zenbait dimentsio barne hartzen ditu, esaterako, ludikoa, kirola, jai-giroa, sormena, ekologikoa eta elkertasuna.

¹¹ Atal hau egiteko, Idurre Lazcano eta Aurora Madariagaren (2016) artikulua hartu da ardatz: «El valor del ocio en la sociedad actual (Aisialdiaren balioa gaur egungo gizartean). Aisiaren Ikasketa Institutua». Deustuko Unibertsitatea. Eskuragarri hemen: <https://dialnet.unirioja.es/servlet/articulo?codigo=6149004>

Hala ere, gehiago kontsumitze hutsak ez du zertan bermatu behar poztasun handiagorik. Aisiaren eskaintza eta kontsumorako aukerak areagotzeak kezka eragin du aisialdiaren esperientziaren benetako esanahia galduko ote zen, «gizabanakoa aktore izatetik kontsumitzaile hutsa izatera igarotzearen mehatxua» baitauka esperientziak.

Kontuan hartu behar dugu aisialdia ez dagoela soilik txertatuta egitura kapitalistetan, heteropatriarkaletan ere bai. Eta, horregatik, aisialdiaren eta denbora librearen inguruko azterketetan kontuan hartu behar dira pertsonen botere-harremanak eta genero-desorekak.

Kritika feministak aisialdiaren azterketei eta beste analisi-ikuspegi batzuk¹²

Izan ere, Tania Mérelasen eta Belén Caballoren aburuz, aisialdiaren azterketetan genero-ikuspegia analisi-kategoria gisa txertatzeari esker, aukera egon da gogoeta sakona egiteko egitura sozialek eta botere-egiturek aisialdiaren esperientziak moldatzeari buruz. Iraganean, aisialdiari buruzko ikerkuntzek ez zituzten aintzat hartzen genero-desorekek emakumeen denbora libreari eta aisia-esperientziei eragiten dietela; ondorioz, errealitatearen irakurketa partziala ematen zuten:

«Lanaren esparruko eta etxearen arloko desorekek, besteak beste, emakumeen nortasun emantzipatua zailtzen dute; Rosemary Deemek (1986) adierazten duenez, gizarteak eman dizkien rol ezberdinetatik ihes egiteko zailtasunak dituztelako. Egoera horrek nolabaiteko mugapena dakarzkie emakumeei, aisialdiari buruz, eskubideak dituzten subjektu gisa beren burua eraikitzeari dagokionez; beraz, denbora horri buruz dituzten jarrerak mugatzen ditu ere bai» (Aitchison, 2003; Henderson eta Bialeschki, 1991; Wearing eta Wearing, 1988; Deem, 1986).

Egileek aipatzen dituzten kritika nagusietako batek arreta ematen dio lanarekin lotuta aisialdia kontzeptualizatzen den moduari. Aisialdiaren ikuskera tradizionalak, hau da, lan ordaindutik askatutako denborak, alde batera uzten zituen emakumeek etxean eta komunitatean beren gain hartzen zituzten (eta hartzen jarraitzen dituzten) ordaindu gabeko erantzukizun ugariak:

«Denboren esperientziari eragiten dio gizartearen egitura patriarkalak, eta horrek denbora femeninoen zatiketa eta konplexutasun handiagoa dakartza, beren nortasunari atxikitako rol sozialen ondorioz -ama, alaba, emazte eta beste batzuk-. Cara Aitchisonek (2003) dioenez, emakumeen aisialdia aztertzen dugunean, beste zeregin eta esperientzia batzuekin konbinatzen dela ikusten dugu, eta, aldi berean hainbat jarduera egiten dituztenez, azterketa hori zailagoa egiten da, eta, hortaz, jarduera zehatzetan sailkatzea ere bai».

12. Atal hau egiteko, Tatiana Merelassen eta Belén Caballoren (2018) artikulua hartu da ardatz: Enfoques feministas sobre los tiempos de ocio de las mujeres (Ikuspegi feministak emakumeen aisiarteei buruz). Eskuragarri hemen: <https://dialnet.unirioja.es/servlet/articulo?codigo=6817379>

Aisia askatasunerako eta autonomiarako espazio gisa ulertzea kritikatu izan da. Aisialdiak nork bere burua adierazteko eta garatzeko aukerak badakartza ere, pertsona guztiek ez dituzte aukera horiek guztiak beti. Genero-desorekek eta beste zenbait faktorek, esaterako, klase sozialak, arrazializazioak, adinak edo dibertsitate funtzionalak, emakumeen ahalmena mugatu ahal dute poztasuna eta ahalduentzea dakarkieten denbora libreaz eta aisiako jardueraz erabat gozatzeko.

Azkenik, **aisia jarduera gisa hartzea zalantzan jarri da, emakumeen esperientzien aniztasuna barne hartzeko mugatuta dagoelako.** Emakumeek denbora librean egiten dituzten jarduera asko, adibidez, besteak zaindu edo etxeko lanak egin, ez dira aisia tradizionaltzat hartzen, atsegina edo poztasuna eragin badezakete ere. Aisialdiaren ikuspegi mugatzaile horrek alde batera uzten ditu emakumeen eguneroko esperientziak eta aisialdiak benetan zer barne hartzen duen modu mugatuan ulertzen du:

«Kozinatzeak izaera ludikoa izan dezake edo lan-zama gisa har daiteke; jardueraren egileak emango dio zentzu bat edo beste, ez baita berdina pertsona maitatuentzako janaria prestatzea nahikoa astiarekin eta prozesuaz gozatzea eta denbora urriekin kozinatzea nork bere burua elikatu behar duelako. Berdina gertatzen da haurtxoekin partekatutako denborekin, erantzukizunak gorabehera, zaintzak egitean jolaserako eta dibertimendurako tokia baitago ere bai. Edonola ere, egoera horrek agerian uzten duenez, aisiari buruzko ikerkuntzetan kontuan hartu behar dira emakumeek zenbait esperientziari eta ekintzen aldiberekotasunari ematen dizkieten esanahiak».

Kritika horien aurrean, ikerkuntza gehiago egin ziren aurrerantzean, eta Tania Mérelas eta Belén Caballo egileek hiru ildo hauen bidez laburtu dituzte:

● **1. IKERKUNTZA-ILDOA. DESOREKA SOZIALAREN IKUSPEGIA: EMAKUMEEK AISIA-ESPERIENTZIETAN PARTE HARTZEA MUGATZEN EDO ZAILTZEN DUTEN FAKTOREAK.**

Ildo horretan egin diren ikerkuntzetan, emakumeen aisia-esperientziak oztopatzen dituzten faktoreak aztertu dira, eta, nagusiki, 3 hauteman dira: **denbora erabilgarria, baliabide ekonomikoak eta komunitateko aisia-zerbitzu eskuragarriak.**

Denbora erabilgarritik hasita, ikerketa askok agerian utzi dutenez, aldaketa sozialak gorabehera, lanaren sexu-banaketa iraunkorraren eta genero-rolen ondorioz, lan produktiboa eta erreproduktiboa ezin dira zuzen banatu. Emakumeek zama handiagoa dute oraindik, eta, ondorioz, denbora libre gutxiago dute; beraz, aisialdiaz gozatzeko aukera urriago ere bai.

Jarraitzeko, baliabide ekonomikoen inguruan, nabarmendu behar da gaitasun ekonomikoak aisia-jardueretan parte hartzeko aukerei eragiten diela. Adibidez, baliabide ekonomiko urriago izateak emakumeen

mugikortasunari eragiten die bereziki, garraio publikoa erabiltzeko edo oinez mugitzeko joera dutelako. Gizonak, ordea, autoz mugitzen dira nagusiki.

Ondorioz, desorekak sortzen dira aisiaren, kulturaren eta kirolaren aukerak eskuratzeko eta jarduera horiek egiteko denbora erabilgarriari dagokionez.

Komunitatean eskuratu daitezkeen aisia-baliabideei dagokienez, nagusiki, zehazki emakumeei zuzendutako programak eta zerbitzuak eskasak direla hauteman da, bereziki, kirolaren esparruan.

Aipatu berri ditugun hiru faktoreez gain, ez dugu ahaztu behar aisia-jarduerak egiten diren tokiak funtsezko rola duela, segurtasun-pertzepzioaren arabera, emakumeen aisialdiari lagundu ahal dio edo hura galaraz dezake. Esatera baterako, hiri-eremuetan eginiko azterketen arabera, sexu-indarkeriaren beldurrak emakumeek kirol-jardueretan parte hartzea muga dezake.

Oztopo horiek aisialdiari eta indarkeria matxistei buruzko ikerkuntza honetan aztertu dira ere bai, eta, horri esker, lotura zuzena ezartzeko aukera izan dugu egiturazko zenbait indarkeriaren (lanaren sexu-banaketa, prekaritate ekonomikoa, etab.) eta zuzeneko indarkerien (segurtasunik eza, estigmatizazioa, etab.) eta aisialdiaren kontsumoaren artean. Gainera, emakumeen eta pertsona ez binarioen aisia-esperientzietan sakondu ahal izan dugu, zenbait aldagai oinarri hartuta: adina, arrazializazioa edo dibertsitate funtzionalik ote duten edo ez. Horiei esker, opresio-egitura jakin batzuek indarkeria-adierazpen zehatzak dakartzatela ikusi ahal izan dugu.

● 2. IKERKUNTZA-ILDOA. ERREPRODUKZIO SOZIALAREN IKUSPEGIA: AISIA-ESPERIENTZIAK GENERO-ROLEN ETA - ESTEREOTIPOEN ZERBITZURA

Illo horrek barne hartzen ditu genero-estereotipoek aisialdiko esperientziei eragiten dietela aztertu duten ikerkuntzak.

Horri dagokionez, ideologia heteropatriarkalak ezartzen ditu emetasun- eta gizontasun-arketipo nagusiak, eta botere-harreman desorekatuak ere bai. Horiek, gizabanakoen eskaletara ez ezik, egitura sozialetara errotzen zaizkie. Aisiaren esparruan, genero-estereotipoek argi eta garbi baldintzatzen dituzte pertsonen jarrerak eta jokaerak beren denbora librean.

Genero-estereotipoen inpaktua aisialdiko esperientzietan ikerkuntza honen testuinguruan aztertu da ere bai, eta, horri esker, emakumeen eta pertsona ez binarioen aisialdiko esperientziak mugatzen dituzten zenbait indarkeria sinboliko ikusarazi dira. Berriz ere, analisi hori ikuspegi interseksionaletik egin da, eta hori lagungarria izan da zenbait opresio-ardatzek kolektibo jakinen aisialdia eta haren kalitatea baldintzatzen eta zailtzen dutela ikusteko.

● 3. IKERKUNTZA-ILDOA. ERRESISTENTZIAREN IKUSPEGIA

Aurreko ikuspegiak aisiaren ikuskera kritikoa aurkezten dute, esperientzia ludikoak mugatzen dituzten faktoreak ikusarazten dituztelako edo, genero-estereotipoak indartzen dituen eszenatokia denez, aisia bera zalantzan jartzen dituztelako. Hala ere, **erresistentziaren ikuspegia hartzen duten**

ikerkuntzen arabera, aisiak gaitasuna du botere patriarkalaren harremanak eraldatzeko. Ideologia nagusiek aisialdia eskuratzeari eragiten badiote ere, aitortzen da aisialdiak emakumeen eta subjektu ez normatiboen erresistentzia-gaitasunari lagundu ahal diola.

Ikuspegi horretatik, emakumeentzako mugapenak eta oztopoak ekarri ez ezik, aisialdia erresistentziarako eta ahalduntzerako tokia da ere bai. Aisiak, hortaz, beste nortasun eta arrazoibide batzuk sortzen lagundu dezake, nork bere burua adierazteko, sormenerako, gizartearen kohesiorako eta abarrerako espazio indibidualak eta kolektiboak ematen dituelako.

Indarkeria matxistei eta aisialdiko kontsumoei buruzko ikerkuntzan, honen bidez aurkezten dugunean, hainbat gogoeta dakartza ere bai, eta horiek erresistentziaren ikuspegi horri lagundu diezaiokete. Zehazki, azken kapituluaren proposamen batzuk aurreratuko ditugu indarkeria matxistarik gabeko aisialdiaz gozatzeko. Dokumentu honetan aipatu ditugun hiru ahalmenen arabera antolatu dira: ahalmen indibiduala, talde-indarraren ahalmena eta jokoaren arauak aldatzeko ahalmena.

4. IKERKUNTZAREN EMAITZAK

4.1 HELBURUAK ETA HIPOTESIAK

Aisialdiko eta denbora libreko kontsumoak indarkeria matxistak dakartzala aztertzeke helburu orokorrarekin, ikerkuntza lau helburu zehatzen eta zortzi hipotesiren inguruan antolatu da.

Lehenik eta behin, aisialdia eta denbora libre nola ulertzen diren aztertu da, eta galdetutako pertsonen gai hori nola kontzeptualizatzen duten eta aisialdia eta denbora libre nola bizitzen duten jakitea bilatu da (1. helburua espezifikoa). Bigarrenik, desoreka-ardatzek aisialdiari eta denbora libreari nola eragiten dieten arakatu nahi izan da. Aztertutako opresio-ardatz nagusiak izan dira arrazializazioa, klase soziala eta lanaren sexu-banaketa (2. helburu espezifikoa).

Jarraian, 3. helburu espezifikoaren bidez, indarkeria matxisten analisisan sakondu da. Horiek aisia merkantilizatua bultzatzen dute eta horrela antolatu dira: egiturazko indarkeriak, sinbolikoak eta zuzenak. Azkenik, aurrez eginiko analisisetan oinarrituta, 4. helburu espezifikoa indarkeria matxistarik gabeko aisialdia lortzeko proposamenak hautematea izan da.

4.2.1. HELBURUA: NOLA ULERTZEN DIRA AISIALDIA ETA DENBORA LIBREA

1. hipotesia. Galdetutako pertsonen aisialdia eta denbora libre nahasten dituzte

Hiru eztabaida taldeetan aisialdia eta denbora libre anbiguotasunez bereziten badituzte ere, nabarmendu beharra dago, antzaz, **arrazializazioaren aldagaia bereizgarria dela hura definitzeko**.

Izan ere, gogoratu behar dugu, lan kualitatiboaren emaitzek adierazten dutenez, aisialdiaren kontzeptuak ikuspegi eurozentrikoa duela, eta emakume arrazializatuek beste ikuspegi batekin interpretatuko dutela agian. Prozesu kolonialarekin eta ebangelizazioarekin zerikusia du:

«Aisialdia hitzak erlijio katolikoaren erasoja jasan zuen denbora luzez. Denbora-tarte lotsagabea, baliogabea, bekatuzkoa eta arriskutsua zela zioten, eta kongregazioarenganako errorik erakusten ez zuten gazteei, gizonei eta emakumei zegokien»¹³.

Horrekin lotuta, emakume migratzaileen eta arrazializatuen taldean, honako ideia hau dute abiapuntu: termino horiek gizartearen eraikuntzak dira, eta bizitza ekoizpenaren inguruan *antolatzen* duen eredu sozialari jarraitzen diote, non gainerako alderdiak

-giza harremanak, zaintzak edo aisialdia eta denbora librea- logika produktibo horren eraginpean dauden ere bai.

Horri dagokionez, eztabaida taldean adierazi zenez, **aisia-eredu horrek ez du bat egiten pertsona migratzaile eta arrazializatu askoren bizitzarekin**. Horrek premia hausnartzeko beharra dakar, zehazki, **gozatzeko denbora librerik benetan nortzuk duten ikusteko, eta, horrela, aisialdia eta denbora librea gero eta pertsona gutxiagorentzako pribilegio bat bihurtzen ari direla ikusarazteko, funtsezko giza eskubide bat izan beharrean**.

2. hipotesia. Aisialdia eta denbora librea nahastearen nahitasun hori sortzen du sistema kapital/kolonial/heteropatriarkalak.

Ikerkuntzan aztertutako datuen arabera, esan dezakegu **aisialdia, logika kapitalistaren, produktibistaren eta heteropatriarkalaren barruan, desorekak eta indarkeria matxistak dakartzan faktore bihurtzen dela**. Gainera, **hainbat sektoreko faktoreak daudenez, esaterako, arrazializaziokoak edo dibertsitate funtzionalekoak, atsedean hartu eta gozatzeko kalitatezko espazioak eta uneak eskuratzea zailtzen da**.

Aipatu berri dugunak **ikuspegi interseksionala hartzearen garrantzia azpimarratzen du, aisialdiaren analisia egiterakoan; zenbait aldagaiek emakumeek aisialdia eskuratzeari eragiten diotela ikusarazteko**. Halaber, ikuspegi horri esker, gertuago egongo gara garai hauek modu inklusiboak antolatzetik, eta aintzat hartuko dugu esperientzien, beharren eta lehentasunen aniztasuna.

3. hipotesia. Galdetutako pertsonak aisia ulertzen dute logiko kontsumistarekin

Inkestaturen artean, gehien egiten duten aisia da lagunekin edo ahaideekin hitz egitea (% 23), gero, kirola egitea (% 18%), eta, jarraian, paseatzea (% 12). Pertsona ez binarioek kirola egitea eta lagunekin eta ahaideekin hitz egitea nahiago dute, eta emakumeek ere bai.

13. Salazar C., C. M., & Arellano Ceballos, A. C. (2015). Aisialdiaren kontzeptua Latinoamerikako bizitza modernoan: ingeniari-tza soziokulturalerako berrikuspena eta oharrak | review and notes for a sociocultural engineering : leisure in modern life in Latin America concept. *Razón Y Palabra*, 19(2_90), 223-232. Hemendik hartu da: <https://revistarazonypalabra.org/index.php/ryp/article/view/153>

Kirola hedatua da gazteen artean, eta bazkaltzera irtetea ohikoagoa da adin nagusietan. Pertsona zuriek lehentasuna ematen diote hitz egiteari, baina arrazializatuek nahiago dute kirola,

entretenimendua eta irakurtzea. Dibertsitate funtzionala dutenek neurri handiagoan egiten dituzte jarduera artistikoak edo olgetatakoak.

Aisia-jarduerak, nagusiki, etxeetan, naturan eta espazio publikoan egiten dira. Jarduera horiek, nagusiki, lagunekin egiten dira (% 47), baina bikotekidearekin eta bakarka ere bai (% 44 kasu bietan).

Inkestatuen % 38ek adierazi dutenez, ez dute ezer gastatu aisia-jarduerak egiteko, eta gastatutako zenbatekoa handitu ahala, ehunekoak txikitzen dira. Sexu-generoari dagokionez, gizonek joera handiagoa dute gastu gutxiago ekartzeko, emakumeek eta pertsona ez binarioek baino. Emakumeek joera dute neurrizko gastutik gastu handira bitarteko kategorietan sailkatzeko.

Laburbilduz, galdetutako pertsonentzako aisiak funtzio garrantzitsua betetzen du beste pertsona batzuekin harreman sozialak sortu edo sendotzerako orduan, esperientziak partekatzea eskatzen duten jarduerak egitea lehenesten delako (lagunekin hitz egitea edo paseatzea, adibidez). Aisia partekatua bereziki garrantzitsua da 27 urte baino gutxiagoko emakumeentzat eta pertsona ez binarioentzat, baina azpimarratu dutenez, lagunak eta bikotekideen nolabaiteko mendekotasuna dute zenbait jarduera egiteko, hain zuzen ere, gizartearen arabera norbaitekin egiten badira onartuagoak daudenak (taberna batera joan, zinemara joan, etab.).

Aisialdia eta denbora librea hautemateari buruz, landa-lan kualitatiboaren emaitzek adierazten dutenez, hain zuzen ere, aisialdia eta denbora librea logika kapitalistan eta merkantilistan oinarrituta antolatzen direla eta horrek bazterketa eragiten duela hautematen da. Aztertutako arrazoibideak horrela laburbil daitezke: «tentsio-ardatzak» lagungarriak dira azaltzeko aisia-erabakiak aldi berean jasotzen dituztela erabaki pertsonalen eta gizartearen aginduen eragina, zeinak, sarritan presioa egin eta aisialdiaz nola gozaten dugu erabakitzen baldintzatzen diguten.

Hala, **denbora libreaz nola gozatu erabakitze gaitasunean aisia autoinposatuak eragiten du sarritan; aisia inklusiboaren eta doakoen aurrean, balio handiagoa hartzen dute aisia eskusiboko eta ordainpekoen proposamenak; logika kapitalistan txertatuta, aisialdia produktibitatearen zerbitzura dagoen tresna osagarri bihurtzen da.**

4.3.2. HELBURUA: NOLA ERAGITEN DUTE DESOREKA-ARDATZEK AISIALDIAREN ETA DENBORA LIBREAREN GOZAMENEAN

1. hipotesia. Atzerritarren Legeak Euskadira etorritako etorkinei galarazten die espazio publikoaz gozatea

Atzerritarren Legeak pertsona migratzaileen eta arrazializatuen gain duen

eragina modu ezberdinetan eta bizitzako hainbat esparrutan ikusten da, **espazio publikoaz gozatzea mugatzen dielako, «erregularizatuta» dauden pertsoneri ere bai.** Lege hori **indarkeriaz aritzen da esparru pribatuetan eta publikoetan,** eta administrazio-egoera irregularretan eta erregularretan dauden pertsonen arteko zatiketa iraunarazten du. Ondorioz, pertsona migratzaileek eta arrazializatuek

ez dute sentitzen bertakoak direnik, eta aisia-espazioez eta -tarteez gozatzeko aukerak kaltetzen ditu horrek.

Inkesta batean, % 9ek adierazi zuten deseroso sentitu direla aisia-espazioetan, polizien agerpenagatik; eta hori ohikoagoa da atzerritarren artean (% 18).

Emakume migratzaileentzako eta arrazializatuentzako, **Atzerritarren Legearen inpaktua haiek jasaten duten estigmatizazioan hautematen da ere bai. Horrek indarkeriak eragiten ditu (zaingoa, deserosotasuna, «tokiz kanpo» sentitzea), aisialdiaz gozatzeko aukerak kaltetzen dituztenak.** Gainera, opresio ezberdinak elkartzeak (emakume migratzailea, arrazializatua, egoera irregularrean eta ama ezkongabea, adibidez) **estigma hori handitzen du, eta horrek gaitzespen eta bakardadeko esperientziak dakartza, emakumeek jasaten dituzten desoreka, diskriminazioa eta indarkeria iraunarazten dituztenak.**

Emaitzen arabera, **premiatzkoa da segurtasun-espazio komunitarioak sortzea zigor-ikuspeirik gabe eta ikuspegi antirrazistarekin.** Espazio horiek ulertu behar dira, gainera, zaintza-toki gisa, emakume migratzaileei eta arrazializatuari eragiten dizkieten opresio ezberdinak elkartzeak sortutako indarkerien inpaktua arintzera zuzenduak; eta, halaber, integratioko, segurtasuneko eta komunitatearen partaide izatearen sentimenduak sustatzen dituztenak.

2. hipotesia. Gero eta erosteko ahalmen handiagoa, orduan eta BBVA ereduaren gozamen-gaitasun handiagoa¹⁴

Ikerkuntza honetan erabili dugun aisiaren kontzeptua, BBVAren arabera, kostu handiko jardura eskusiboak barne hartzen ditu, ez dira oso jasagarriak eta ekoizpenari zuzendutako balio arrazistak eta heteropatriarkalak ditu. Bestalde, inkestatutako pertsonak jardura eskuragarriagoak egiten dituzte (paseatu, hitz egin, kirola egin, etab.). Azken horiek maizago egiten badira ere, inkestako emaitzen arabera, pertsonak egin nahi dituzten baina egin ezin dituzten jardura nagusiak dira bidaiatu (% 37ek) eta hazkuntza pertsonaleko jarduerak (% 23ek).

Adierazi beharra dago Euskadin tabernetan eta terrazetan sozializatzea oso errotuta dagoela gizartean. Beraz, aisia-jardura ugari toki horietan egiten dira. Hala ere, sozializazio mota horrek baliabide ekonomiko mugatuak dituzten pertsonak baztertu ditzake. Bazterketa-dinamika hori gaitasun ekonomiko indibidualean oinarritzen da, beraz, zenbait kolektibo kanpoan geratu daitezke eta aisia-jarduerak eskuratzean desoreka eragingo du.

14. Amaia Pérez de Orozkok, «Subversión feminista de la economía» (Ekonomiaren iraultza feminista) (Traficantes de sueño, 2014 - Ametsen salerosleak) María José Capellín aipatzen du, eta hark BBVAz berba egin zuen «Mendekotasunari arreta emateko Euskal Legearen alde emakumeen kolektiboek eta sindikatuek antolatutako kanpaina sustatzeko mintegian izan zuen hitzaldian (Bilbo, 2005eko maiatzak 13): zuria, burgesa, gizona, heldua».

**Nahi diren aisia-jarduerak egitea galarazten duten oztopoetan,
honako aldagai hauek eragiten dute nagusiki:**

- **Adina:** gazteek aipatzen dutenez, dirurik, denborarik eta sare sozialik ez izatea da oztopo nagusia.
- **Kapazitismoa:** dibertsitate funtzionala duten pertsonentzako, sare sozialik eta eskaintza kultural anitzik ez izatea eta oztopo arkitektonikoak dira nahi egin dituzten jardueretarako oztopo nagusiak.

Eztabaida taldeetan nabarmendu zenez, dirurik ez izatea da oztopo nagusia nahi den aisia-jarduera egiteko. Mugapen ekonomiko horrek galdetutako emakume guztiei eragiten die, bereziki, arrazializatuei eta ama ezkongabeei, eta horrek ideia hau sendotzen du: BBVAren aisia-ereduak gizarteko profil prekarioenak baztertzen ditu. Gainera, azpimarratzen du hainbat aldagai elkartzeak emakumeen aisia-aukerari eta denbora libreari eragiten diela.

Halaber, inkestan zein eztabaida taldeetan ikusi denez, **jendeak BBVAren ereduarekin bat egin nahi du.** Galdetutako pertsonak zenbait aldiz aipatu dutenez, «bidaiatu» edo «erosketak egin» dira egin nahi dituzten jarduerak, eta arrazoi ezberdinengatik egin ezin dituztenak. Hortaz, ondorioztatu ahal dugu **komunikabideek, publizitateak eta beste agentzia batzuek helarazten diguten aisia desiragarria gure nahiei eragiten ari zaiela.**

Nahi horiek erraz lortzen dira aisia logika kapitalistan txertatuta dagoen heinean. Behintzat, nahi horien gutxieneko bat pertsona guztiek asetzeko antolatuta dago, edozer direla beren klase soziala eta egoera ekonomikoa.

Beraz, oso aisia-eskaintza anitza dago «*poltsiko guztientzat*», adibidez, eskura ditugun baliabide ekonomikoen arabera, erosketak egitera joateko nahia ase daitekeelako: *low cost* arropa-denda batera joanez.

Asia, beraz, logika kapitalistan txertatuta dagoenez, tresna bat da pertsonok kontsumitzen jarraitu dezagun, eta horren aldeko ahalegina egiten du eredu kapitalista, patriarkal eta arrazistak.

3. hipotesia. BBVAren aisia-ereduak pribilegio handiagoak dituzten profil jakinei dakarkie onura.

BBVAren ereduaz baztertzailea eta zatikatua da, eta sistema heteropatriarkalean eta kapitalistan txertatuta dago, eta hori ez da egituratzen giza aniztasunera moldatutako proposamen inklusiboetatik.

Aisia-jarduera gehienak ikuspegi cisheteronormatiboarekin diseinatzen direnez, LGTBIQA+ pertsonen aisia-aukerak mugatzen dira, eta, gainera, erresistentziarako eta norik bere burua berresteko espazio propioak sortu beharra planteatzen du.

Komunitate guztiari zuzendutako aisia-jarduera inklusiborik ezak

dibertsitate funtzionala duten pertsoneri eragiten die ere bai, eta horiek zailtasun handiagoak dituzte jarduera mota horiek egiteko sare sozialik edukitzeko.

Nagusiki emakumeek beren gain hartzen dituzten erantzukizunen eta prekaritatearekiko eta indarkeriarekiko zaurgarriago egiten dizkieten genero-desoreken ondorioz, beren aisia-aukerak urritzen dira. Gainera, haientzako duten denbora erruz eta legitimitaterik gabe bizi dute.

Emakume migratzaileek eta arrazializatuek aisia esperimentatzen dute berea ez dela sentituz eta bat egiten ez duten gizarte-eredu batetik. Halaber, zenbait faktorek, esaterako, prekaritate ekonomikoak eta estigmatizazioak aisialdiaz eta denbora libreaz gozatzeko gaitasunari eragiten diote.

Azkenik, ezin dugu ahaztu, sarritan, opresio-ardatz horiek (arrazializazioa, sexu- eta genero-dibertsitatea, etab.) ez dutela eraginik izaten beren kabuz soilik, baizik eta denek batera, eta, ondorioz, atsedean hartzeko eta gozatzeko kalitatezko espazioak eta uneak eskuratzea zailago bihurtzen dutela.

4. hipotesia. Lanaren sexu-banaketak eta maitasun erromantikoaren kontzeptuak emakumeen aisialdia eta haren erabilera murrizten dituzte.

Inkestaren, eztabaida taldeen eta elkarrizketa sakonen bidez bildutako datuei esker, **lanaren sexu-bereizketak aisialdiaren eta denbora librearen aukerei eragiten dietela ondorioztatu dezakegu**; izan ere:

- Lan-astean zehar aisiari eskainitako orduak aztertzean, ikusi denez, aisiari ordurik ematen ez dioten emakume (% 8) gehiago dago, gizon baino (% 5). Pertsona zaintzaileek ordezkartza handiagoa dute aisiarako ordu gutxieneko tarteetan, eta, haietako % 61ek adierazi dutenez, 0 eta 5 ordu bitartean darabilte aisiarako astean zehar; zaintza-zamarik ez dutenen artean, ordea, % 29ek bakarrik adierazi dute tarte hori.
- Asteburuko aisialdiari dagokionez, emakumeak nagusitzen dira ordu gutxieneko tarteetan, eta haietako % 25ek 1 eta 5 ordu artean darabilte aisiarako, eta gizonen % 13ek. Zaintzaileek denbora gutxiago darabilte aisiarako ere bai, eta haietako % 41ek 0 eta 5 ordua artean darabilte asteburuetan; zaintza-zamarik ez dutenen artean, % 14ek.
- Inkestatuen % 18ek antzeman dutenez, beste pertsona batzuk zaintzea oztopo bat da aisia-jardueretarako, eta hori emakume gehiagok (% 44ek) esan dute, gizonek baino (% 40ek).
- Horrez gain, erru-sentsazioa hauteman da zaintzaileen artean, zaintzen dituzten pertsonak gabe aisialdiaz gozatzerakoan, bereziki 58-67 urte arteko emakumeen kasuan. Seguru asko, sentimendu hori genero-sozializazioarekin lotzen da.
- Azkenik, zaintzaileen % 19ek adierazi dute ez dutela zaintzarako beste aukerarik.

Emaitzei esker, halaber, **ondorioztatu ahal dugu bikotekidea edukitzeak edo ez edukitzeak emakumeen aisialdiari eta denbora**

libreari eragiten diela, batez ere, harreman heterosexualak dituztenei.

Inkestan galdetu zen ea zenbat bat egiten zuten honako esaldiarekin: «**Nire aisia-aukerak negoziatu behar ditut beti nire bikotekidearekin**». Gizonen eta emakumeen erantzunak ezberdinak izan dira. **Cis emakumeek**

gehiago bat egiten dute aisia-aukerak beren bikotekidearekin negoziatu behar izatearekin, cis gizonek baino. Gainera, ikusi denez, **aisia-aukerak bikotekidearekin negoziatu beharrari eragiten dio zaintza-zamak,** eta zaintza-zamarik dutenen artean nabarmenagoa da hori. Horrek iradokitzen duenez, zaintzearen ardurak aisia-erabakien autonomia zailago bihur dezake eta bikotekidearekin gehiago negoziatu beharra dakar.

Gaueko aisialdiari dagokionez, **emakume gazteek ligatzeko presioa jasaten dute gizartearen aldetik, non, antzaz, bikotekidea edukitzeak lasaitasuna eta egoera deserosoak saihesteko aukera dakarren.** Gainera, nabarmengarria da emakume gazteek lehenetsua ematen diotela beren bikotekideekin denbora igarotzeari, lagunekin egon edo beren aisia propioari baino, eta horrek **maitasun erromantikoaren eragina** islatzen du.

4.4 3. HELBURUA: AISIA MERKANTILIZATUAK DAKARTZAN INDARKERIA MATXISTAK

1. hipotesia. BBVAren aisia merkantilizatuaren eredu kontsumistak indarkeria matxistak sortu eta birsortzen ditu (egiturazkoak, sinbolikoak eta zuzenekoak)

Aisia merkantilizatuko egiturazko indarkerietatik hasita, ikerkuntzak hauxe ondorioztatzen du:

- **Lanaren sexu-banaketak eragiten du aisialdian eta denbora librean, eta, zehazki, nagusiki emakumeek beren gain hartzen dituzten zaintza-erantzukizunetan.** Horren ondorioz, jarduera mota horietarako denbora gutxiago eta kalitate txarragoko denbora dute haiek. Emakume migratzaileek eta arrazializatuek, gainera, beste zama bat dute, beren jatorrizko herrialdeko zaintzen sareari eutsi behar diotelako, beren bizitokikoari ez ezik. Beraz, beren aukerak mugatzen dira, aisiarako ez ezik, beren burua zaintzeko jardueraz gozatzekoak. Ondorioz, azken hori klase altuko pertsona zurientzako pribilegioa da. Halaber, hauteman denez, dibertsitate funtzionala duten emakumeen aktibitate ezako tasa altuak mugatzen du aisia-jardueretan erabat parte hartzea.
- **Aisia logika kontsumistaren eta produktiboaren inguruan egituratzen da, eta zenbait talde baztertzen ditu, bereziki, prekaritate ekonomikoan dauden emakumeak eta pertsonak.** Emakume migratzaileen eta arrazializatuaren kasuan, mugapen ekonomikoek doako eta aisia-jarduerari eta ordainduei eragiten die. Izan ere, doako jarduera batzuk egiteko, adibidez, mendi-ibilietarako, egitura oso bat behar da: denbora, aurrez atsedean hartzea, jantzi egokiak eta seme-alabak zaintzeko laguntza. Egoera hori are gehiago larritzen da **dibertsitate funtzionala duten emakumeentzat,**

aisia-jardueretan laguntzen dituzten pertsonen kostu osagarria ordaindu behar dutelako.

- **Aisia merkantilizatuaren eredia normatiboa da, beraz, ez dago eskaintza sozial eta kultura anitzik.** Emaitzen arabera, inkestaren % 14ek uste dutenez, ez dago aisia-jarduerak egiteko eskaintza sozial eta kultural anitzik. Batez ere, pertsona ez binarioek, 67 urtetik gorakoek eta dibertsitate funtzionala duten emakumeek baieztatu dute horrekin lotutako oztopoak aurkitzen dituztela. Elkarriketetan aipatu denez, LGTBQA+ komunitateak zailtasunak ditu beren burua identifikatzeko filmetako eta beste entretenimendu motetako pertsonaiekin eta gaiekin, ordezkariarik eta aniztasunik ez dagoelako horietan. Horrez gain, dibertsitate funtzionala duten emakumeentzako aisia inklusiborik ez dagoela hauteman da. Horrek hausnarketa-prozesu bat eragiten du: emakume horiek zer neurri arte dute gaitasuna nahi duten aisiari buruz erabakitzeko.

Jarraitzeko, **indarkeria sinbolikoei** buruz, honako emaitzak hauek dituzte ikerkuntzako datuek:

- **Mezu patriarkalek eta arrazistek emakumeen aisialdia eta denbora libre mugatzen dituzte.** 27 urte baino gutxiagoko emakumeekin eta pertsona ez binarioekin eginiko eztabaida taldean aipatu zen patriarkatuaren eragina aisialdiaren eta denbora librearen aukeretan. Emakumeentzako mezu patriarkal inplizitua da gaueko aisia beldurrez bizi behar dutela. Emakume migratzaileentzako eta arrazializatuentzako patriarkatuaren eta arrazismoaren eragina batzen da, beraz, beren aisialdiari eragiten diote jarrera matxistek eta arrazistek, emakumeak sexualizatzen dituztenek eta deserosotasun eta indarkeria «sotil» garrantzitsuak dakartzatenak.
- **Aisia-espazioak emakumeen erotizazioarako eta sexualizazioarako.** Emakumeen erotizazioa eta sexualizazioa aisia-espazioetan gai errepikakorra da eztabaida taldeetan, eta modu ezberdinetan agertu da. **Emakume migratzaileei eta arrazializatuiei** erotizatzen zaie parrandan edo dantza egitera doazenean, eta pertsona zurien «ligatzearen» ulermena jasan behar duten, «ehizatzearekin» lotzen dutena. Egoera horren ondorioz, pertsona zurientzako aisia-espazioak saihestu nahi dituzte eta latinoen tokietara joan nahiago dute, seguruago sentitzen direlako. Horrek, bestalde, aisia-espazioak zatikatzea dakar. **LTBQA+ pertsonak** aipatu dutenez, gizonen harreman lesbikoak erotizatzen dituzte, dibertsitate funtzionala duten emakumeek, ordea, atseginerako eskubideari buruzko eztabaida planteatu dute. Azken kasu horretan, nabarmendu da genero-desoreka dagoela aisialdiaren parte gisa sexuaz gozatzean, eta dibertsitate funtzionala duten emakumeen aurkako estereotipoak eta mugapenak daudela.
- **Aisia merkantilizatuak genero-estereotipoak eta emetasun eta gizentasun ideal nagusiak birstortzen ditu.** Aisia merkantilizatuan, indarkeria sinbolikoa publizitatearen bidez agertzen da ere bai. Genero-estereotipoak darabiltza publizitateak, nagusiki, emakumei zuzendutako estandar estetikoekin lotutako produktuak saltzeko. Iragarri horiek emakumeen itxura fisikoaren gain gizariek

egiten duen presioa sendotzen dute, eta, aisia-ingurune jakinetan onartuak izateko, produktu batzuk (makillajea, arropa, osagarriak, etab.) behar direla hautematea bultzatzen dute.

Genero-estereotipoen eragina ikusten da ere bai aisia-jarduera batzuen maskulizazioan, esaterako, jai herrikoietan,

non zaugarritasunetik urrundutako maskulinitatea goraiatu eta esaldi homofoboak esaten diren. Kultura-arau baztertzailleen isla dira horiek.

Azkenik, **zuzeneko indarkeriari** buruz, honako ondorio hauek nabarmendu ditzakegu:

- **Aisia-espazioek deserosotasuna eragiten diete emakumeei eta LGTBIQA+ kolektiboari.** Inkestaren analisiak ondorio garrantzitsuak erakusten ditu aisia-espazioetako deserosotasunari buruz:
 - **Deserosotasuna emakume izateagatik:** emakume inkestatuen % 20ek adierazi dutenez, deseroso sentitzen dira aisia-espazioetan, emakume izate hutsagatik; ehuneko hori ez da askoz txikiagoa pertsona ez binarioen kasuan (% 8).
 - **Deserosotasuna gorputzarekin gustura ez egoteagatik:** % 11ek adierazi dutenez, zenbait aisia-espazio saihesten dituzte beren gorputzarekin gustura ez daudelako. Sentimendu hori nabariagoa da pertsona ez binarioen kasuan (% 15), eta horrek iradokitzen du beren irudiarekin arazoak dituztela eta gizarteak presio handia egiten duela itxura fisikoari dagokionez, adibidez, *lodifobiak*. Horiek neurrigabe eragiten die zenbait talderi, bereziki, genero-arau tradizionalekin bat egiten ez dutenei.
 - **Deserosotasuna gimnasioetan eta diskoteketan:** eztabaida taldeetan nabarmendu denez, gimnasioetan eta diskoteketan emakumeek deserosotasuna hautematen dute, eta ez dituzte segurutzat jotzen. Segurutasunik ezako hautemate horrek aisia-ohiturak aldatzea eta toki horiek saihestea ekar ditzake, eta horrek, bestalde, pertsona batzuei mugatuko die toki batzuez gozatzea.
- **Aisia-espazioetan, eraso fisikoaren edo bortxaketaren mehatxuak hein handiagoan eragiten die emakumeei eta pertsona ez binarioei.** Emaitei esker, ondorioztatu dezakegu gaueko aisia-espazioetan emakumeak seguru ez daudela uste dela, batez ere, 27 urte baino gutxiagokoak. Segurutasunik ezako hautemate hori ikusi da ere bai pertsona ez binarioen kasuan, espazio horietan neurri handiagoan gertatu daitezkeelako erasoak, erasotzaileek zigorgabetasunaren eta zilegitasunaren sentsazioa dutelako. Halaber, hauteman denez, dibertsitate funtzionala duten emakumeak zailtasun handiagoak dituzte sexu-erasoak salatzeke, okerra bada ere, «aktibitate sexualik ez dutela» uste baita, eta horrek babesik ezaren arriskua handitu dezakeelako sexu-abusuak edo bortxaketak gertatzen direnean.
- **«Ezer ez egitetik» eratorritako errua.** Inkestatutako emakumeen % 53ek adierazi dutenez, errudun sentitzen dira aisialdian ezer egiten ez dutenean. 27 urte baino gutxiagoko emakumeek adierazi dute gehien sentimendu hori, beharbada, gizarteren genero-itxaropenak direla medio, rol eta erantzukizun ugari orekatzeko presioa egiten

dietelako, aisialdian ere bai. «Egitearen» presio horrek eragin negatiboa izan dezake emakumeen osasun mentalaren eta emozionalaren gain, eta nekatuta, estresatuta eta antsietatearekin sentitu ahal dira ondorioz. Gainera, atsedenez eta dibertimenduaz erabat gozatzeko gaitasuna zailtzen die.

- **Estigmatizazioak zuzeneko inpaktua du emakume migratzaileen eta arrazializatuen aisia-esperientzian, sozialki (bazterketa suspertzen du) eta emozionalki (autoestimuari, partaidetza-zentzuari eta abarri eragiten die).**

4.5 4. HELBURUA: INDARKERIA MATXISTARIK BIRSORTZEN EZ DITUEN AISIAZ GOZATZEKO GAKOAK

Indarkeria matxistarik gabeko aisiaz gozatzeko proposamenak hiru ahalmenen inguruan antolatu dira.

- Ahalmen pertsonala: arlo pertsonaletik zer erabaki hartu eta zer jardun egin ditzakegun modu kritikoagoan, arduratsuan eta jasangarrian kontsumitzeko eta hori tresna eraldatzailea izateko.
- Taldearen indarra: talde gisa nola osatzen garen giza bizitza eta planeta errespetatzen dituen kontsumo-eredua sortzeko.
- Jokoaren arauak aldatzeko ahalmena: kontsumo kapitalistaren oinarrien egitura aldatzerako orduan zeintzuk dira erantzukizun politikoak eta ekonomikoak.

Ahalmen indibiduala

Esparru horretako proposamenek barne hartzen dituzte gogoeta pertsonala eta kolektiboa egiteko prozesuak, aukera emango digutenak kontsumotik urrun dauden eta gure behar, nahi eta asmo indibidualetan oinarritzen diren aisia-jardunak antzemateko. Hortaz, gizarteak inposatutako kontsumo-dinamikak zalantzan jarri eta alternatibak bilatu behar dira, gure denboraz benetan eta esanguratsuan gozatzeko.

Halaber, garrantzitsua da produktibitateaz ahaztu eta gure alderik intimoenarekin eta sortzaileenarekin konektatzeko uneak bilatzea. Aisia-une horiek sakratuak izan daitezke, gure nortasuna arakatzeko, libreki adierazteko eta gure osasun mentala eta emozionala elikatzeko.

KKAetik lan handia egin da asiak ingurumenari dakarkion inpaktuez kontzientziatzeko. Onuragarria litzateke gogoeta eta proposamen horiei aisia inklusiboaren, dekolonialaren eta antipatriarkalaren ikuspegia gehitzea. Horrek esan nahi du aintzat hartu behar dugula gure aisia-jardunek opresio- eta diskriminazio-egiturak birsortu eta iraunarazi ahal dituztela, eta lan egin behar dugula aisia-espazio atseginak eta irisgarriak sortzeko; pertsona guztientzat, edozer dela beren generoa, arraza, sexu-orientazioa, gaitasunak edo baldintza sozioekonomikoak.

Antolamendu kolektiboaren ahalmena

Kolektiboki prestatu behar ditugun proposamen eta logika produktibistetan oinarritzen ez den aisia-eredu ugari daude eta ikuspegi ezberdinetatik egin

daitezke: dibertsitate funtzionala duten pertsonentzako jardueren eskaintza handitzea eta horien plangintzan haiek parte hartzea; gazteei erraztea haiek berek kudeatutako espazioetara sartzera, adibidez, gaztetxeetara; lehiaketak egitea aisia-jarduera inklusiboak diseinatzeko; analisi-prozesu feminista dekolonialak egitea aisia-ereduei buruz; aisiari eta indarkeria matxistei buruzko sentsibilizazio-kanpainak egitea; jarduerak antolatzea espazio publikoetan, aisia kolektiboko espazio gehiago aldarrikatzeko.

Jokoaren arauak aldatzea

Hona hemen aisia merkantilizatuaren egiturak ikuspegi politikoarekin eta ekonomikoarekin aldatzeko proposamenak: politikoki eragitea aisialdiaz gozatzea bermatzen duten alderdietan, hala nola espazioen irisgarritasuna eta zaintza-sistema publikoa ezartzea; dibertsitate funtzionala duten pertsonen laguntzaileek aisia-jarduerak ordaindu behar ez izatea eskatzea; proposamen inklusiboak eta interseksionalak udal-gazteleketan; berdintasunez eta inklusioz arreta emateko kalitatezko gidaliburuak prestatzea aisia-establezimenduetarako; inklusibitateko eta berdintasuneko ziurtagiriak ezartzea aisiarekin lotutako sektore publikorako eta pribaturako; aisia-establezimenduetan, diskriminazioaren aurkako bereizgarriak erabiltzea sustatzea; aisia-establezimenduetan erasoen aurkako protokoloak prestatzea eta aplikatzea; komunitatearen aniztasunari egokitutako parte hartzeko proposamena sustatzea; aisia-espazio ez kapazitistak gaitzea, adin guztietarako inklusiboak; gaueko eta eguneko aisia-espazioetan eraso matxistak eta arrazistak saihesteko proposamenak prestatzea, etab.

5. BIBLIOGRAFIA

Agenjo Calderón, A. (2016): Repensando la economía feminista desde las propuestas de(s)coloniales (Ekonomia feminista berriz pentsatzea proposamen dekolonialetatik). Revista de economía crítica, 22. zenb.

Aisiaren Mundu Erakundea: Aisialdiari buruzko gutuna. Eskuragarri hemen:

https://www.worldleisure.org/wlo2019/wp-content/uploads/2021/07/Charter-for-Leisure_es.pdf

Alianza por una Cooperación Feminista Global (2017)(Lankidetzeta Feminista Globalaren aldeko Aliantza). Posicionamiento en la lucha contra las violencias machistas (Iritzia ematea indarkeria matxisten aurkako borrokari dagokionez). Eskuragarri hemen: <https://alianzaporunacooperacionfeministaglobal.files.wordpress.com/2019/09/posicionamiento-violencias-machistas-alianza.pdf>

Altamira Basterretxea, F. (2017): Bailando con el deseo. Algunas claves para incorporar la diversidad sexual y de género en las ONGD. (Desirarekin dantzan. GKEEetan sexu- eta genero-dibertsitatea sartzeko zenbait gako). Garapen-prozesuetako ikerkuntza-koadernoak, 19. zen.

Amaia Perez de Orozko (2014): Subversión feminista de la economía. Traficantes de Sueños (Ekonomiaren iraultza feminista. Ametsen saleroesleak). Eskuragarri hemen:

https://traficantes.net/sites/default/files/pdfs/Subversi%C3%B3n%20feminista%20de%20la%20econom%C3%ADa_Traficantes%20de%20Sue%C3%B1os.pdf

AWID (2004): Interseccionalidad: una herramienta para la justicia de género y la justicia económica en Revista Derechos de las mujeres y cambio económico (Intersekzionalitatea: genero-justiziarako eta justizia ekonomikorako tresna bat Emakumeen Eskubideen eta aldaketa ekonomikoaren Aldizkarian), 9. zen.

Down21 fundazio iberoamerikarra. Aisiaren eta denbora librearen profesionalentzako atala - Aisialdi kontzeptua. Eskuragarri hemen: <https://www.down21.org/desarrollo-personal/110-ocio-y-tiempo-libre/847-seccion-para-profesionales-de-ocio-y-tiempo-libre.html?start=1>

Gipuzkoako Foru Aldundia (2014): Indarkeria matxistari buruzko dokumentua, Gipuzkoako Foru Aldundiak erabilitako terminologia eta haren euskarria den analisia. Donostia

Idurre Lazcano eta Aurora Madariaga (2016): El valor del ocio en la sociedad actual (Aisialdiaren balioa gaur egungo gizartean). Aisiaren

Ikasketa Institutua - Deustuko Unibertsitatea. Eskuragarri hemen: <https://dialnet.unirioja.es/servlet/articulo?codigo=6149004>

Nahia (2013): «Los deseos olvidados. La perspectiva de género y de diversidad sexual en la Cooperación al Desarrollo, en la Educación para la Ciudadanía Global y en la promoción y defensa de los DDHH de las personas inmigrantes y refugiadas» (Desira ahaztuak. Genero-ikuspegia eta sexu-aniztasuna Garapenerako Lankidetzan, Munduko Hiritarrentzako Hezkuntzan eta migratzaileen eta errefuxiatuen giza eskubideen sustapenean eta babesean). Bizkaiko Foru Aldundia.

Pikara Magazine (2023): Delitos de odio contra las Mujeres (Emakumeen aurkako gorroto-delituak) monografikoa.

Salazar C., C. M., & Arellano Ceballos, A. C. (2015). Aisialdiaren kontzeptua Latinoamerikako bizitza modernoan: ingeniari-tza soziokulturalerako berrikuspena eta oharrak | review and notes for a sociocultural engineering : leisure in modern life in Latin America concept. *Razón Y Palabra*, 19(2_90), 223-232. Hemendik hartu da: <https://revistarazonypalabra.org/index.php/ryp/article/view/153>

SETEM Hego Haizea (2015): Kontsumitzen dugu indarkeria? Indarkeria matxistei eta kontsumoei buruz ikasteko eta ezagutza sortzeko lankidetzaprozesua. Marko teorikoa: 34-66. or. Eskuragarri hemen: http://www.setem.org/setem_ftp/euskadi/consumimosviolencia_estudio.pdf

Tatiana Merelas eta Belén Caballo (2018): Enfoques feministas sobre los tiempos de ocio de las mujeres (Ikuspegi feministak emakumeen aisialtartei buruz). Eskuragarri hemen: <https://dialnet.unirioja.es/servlet/articulo?codigo=6817379>

Yolanda Lázaro, Aurora Madariaga, Idurre Lazcano eta Joseba Doistua (2012). Hitzaldia: «El derecho al ocio: un derecho humano en ocasiones desconocido» (Aisialdirako eskubidea: batzuetan ezaguna ez den giza eskubide bat).